

Pražský magistrát a „izraeličtí“ uprchlíci

„Válečné běsnění srazilo bezpočet Židů na kolena; vzalo jim vše a udělalo z nich utečence bez domova. Válka vehnala do víru a pohybu takové množství Židů, jako to už po staletí nedokázala žádná událost. Zatím se dá jen stěží porozumět proměnám, které nastaly, a nikdo neodhadne, jaké vnější a vnitřní změny na židovstvo ještě čekají.“

Robert Weltsch¹

KLÍČOVÉ OTÁZKY

- » Co se vám vybaví, když se řekne uprchlík?
- » Existují nějaké pozitivní či negativní stereotypy spojené s uprchlíky? Jaké?
- » K jakým reakcím mohou negativní představy o uprchlících vést?

ÚVODNÍ TEXT

Během první světové války se vnitrozemí habsburské monarchie stalo útočištěm mnoha uprchlíků, kteří utíkali nebo byli nuceně evakuováni z frontových oblastí. Nacházeli se mezi nimi zejména Poláci, Rusíni, Italové a velké množství Židů, kteří utíkali s ruskou armádou dobytých částí Haliče a Bukoviny. Neobávali se pouze pohybů fronty, ale také pogromů ze strany ruské armády. Následující metodika se zabývá reakcí české společnosti na příchod židovských uprchlíků z východu.

➔ **Velké a malé dějiny > Doma na cestě? > Uprchlíci za první světové války, s. 207**

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 1

➔ **Velké a malé dějiny > Doma na cestě? > Orient v Čechách? Od exotiky k nenávisti > „Pražský magistrát a „izraeličtí“ uprchlíci“, s. 211**

1 Robert WELTSCH: „Ein Feldpostbrief aus dem Osten“, *Der Jude*, listopad 1916.

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 2

Texty

➡ Velké a malé dějiny > Doma na cestě? > Uprchlíci za první světové války >

Orient v Čechách? Od exotiky k nenávisti, s. 211–212

- » „Zpráva z veřejného zasedání představenstva pražské židovské náboženské obce“
- » „Stížnost“, dopis čtenáře v deníku *Večer*

Pracovní list

Text 1: Zpráva z veřejného zasedání představenstva vídeňské židovské náboženské obce uveřejněná 9. března 1917 v židovském týdeníku *Selbstwehr*

Koho nařízení podle textu postihlo?	
Jak?	
Z jakého důvodu?	
Citace, která vás v textu nejvíce zaujala:	

Text 2: Dopis čtenáře uveřejněný 3. března 1917 v deníku *Večer*

Koho nařízení podle textu postihlo?	
Jak?	
Z jakého důvodu?	
Citace, která vás v textu nejvíce zaujala:	

70

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 3

„Vietnamka (15) zavlekla do školy tuberu“

„Na škole je tubera! Zavlekla ji sem Vietnamka ze sedmé bé!` Takové výkřiky vystrašily včera učitele a hlavně rodiče žáků 5. základní školy v Ostrově na Karlovarsku. Nález otevřené tuberkulózy ohlásila ředitelce školy lékařka MUDr. Zdeňka Tomašecká již v pátek odpoledne. Od pondělí se školáci podrobují preventivnímu očkování. Rodiče se děsnou novinku dozvěděli na mimořádných třídních schůzkách. Původcem nákazy je vietnamská dívka (15). „Přistěhovala se před rokem s rodiči. Nemohla jít do deváté třídy, takže ji zařadili do sedmičky. Ve Vietnamu na TBC samozřejmě očkovaná nebyla,` řekl nám k případu soused přistěhované rodiny, který si nepřál být jmenován. Školačka leží na izolaci plicního oddělení karlovarské nemocnice.“

Blesk, 22. října 2003

- » Časová dotace: 45 minut, doporučujeme vyučujícím upravit citlivě délku pracovních textů podle schopností jejich žáků, stejně tak volit a měnit učební strategie a metody podle svých pedagogických zkušeností
- » Způsob práce: čtení s porozuměním, skupinová práce, práce s prameny
- » Klíčová slova: uprchlíci, antisemitismus, xenofobie, předsudky, diskriminace, první světová válka

1. Lekci začněte položením klíčových otázek: *Co se vám vybaví, když se řekne uprchlík? Existují určité pozitivní či negativní stereotypy spojené s uprchlíky? K jakým reakcím mohou negativní představy o uprchlících vést?*

Otázky mohou být napsané na tabuli, na flipchartu nebo promítnuty projekto-rem. Vyzvěte žáky, aby se nad nimi krátce zamysleli. Umožněte krátkou diskusi a neodmítejte žádný názor. Reakce žáků můžete zaznamenat a později se k nim vrátit.

2. Využijte textu *Uprchlíci za první světové války*, abyste žákům vysvětlili kontext situace, kterou se budou v rámci výuky zabývat. Použijte též jednu z mnoha map habsburské monarchie, jež jsou dostupné v historických atlasech nebo online, aby si žáci lépe uvědomili, že Halič i Bukovina byly součástí rakousko-uherského soustátí.

3. Na plátno promítněte Pracovní materiál č. 1 (nebo jej studentům rozdejte) a vyzvěte studenty, ať si ho přečtou. Poté pokládejte otázky k tomuto textu: *Co jste z textu pochopili? O čem text pojednává? Proti komu je zákaz vydán? Z jakého důvodu? Co je předmětem zákazu?*

Pokud žáci neznají výraz „izraelita“, vysvětlíte jim, že znamená v podstatě to samé co Žid, ale jedná se o označení Židů podle vyznání, tzn. že „izraelita“ se může zároveň cítit jako člen jiného, nežidovského, národa. Následně se jich zeptejte: *Jak se pozná „izraelita“? S žáky nad touto otázkou diskutujte a pak využijte textu *Orient v Čechách? Od exotiky k nenávisti* k tomu, abyste žákům přiblížili rozdíly mezi východními Židy (haličskými uprchlíky) a západními Židy (pobývajícími v českých zemích) a předsudky o haličských židovských uprchlících.*

4. Poté žákům vyložte, že zmíněné nařízení bylo vydáno na základě jediného případu skvrnitého tyfu mezi haličskými uprchlíky v Praze, a pak se jich zeptejte: *Jaký dopad může mít, když se o jedné skupině obyvatel řekne, že je přenašečem nemoci?*

5. Žáci dostanou ve skupinách cca po čtyřech pracovní list. Doplní tabulku na základě četby Textů č. 1 a 2 Pracovního materiálu č. 2. Z každého textu vyberou jednu citaci, která je nejvíce zaujala.

Vyzvěte skupiny, aby své odpovědi představily ostatním. Postupujte při tom po jednotlivých otázkách – nejprve všechny skupinky odpoví na první otázku, pak na druhou atd. U citací z textů, které je nejvíce zaujaly, se vždy zeptejte na důvod výběru dané citace. Nad odpověďmi diskutujte.

6. Předložte studentům Pracovní materiál č. 3 – článek z Blesku (lze promítnout, vytisknout apod.) a uložte jim, aby ve skupinách diskutovali nad tím, jak na ně text působí, zda vidí nějaké paralely mezi tímto a předchozími texty a hlavně jaké důsledky by takový text mohl mít. Následně vyzvěte žáky, ať své odpovědi představí ostatním.